
СЕКЦИЯ 1

АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ, ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ И КОНСУЛЬСКОЙ ПРАКТИКИ В СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

НЕ ТОЛЬКИ ВЫСТУПЛЕННІ: ПАЎСЯДЗЁННАЕ ЖЫЦЦЁ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ НА СЕСІЯХ ГЕНЕРАЛЬнай АСАМБЛЕІ ААН

I. M. Avlasenka

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь, AvlasenkIM@bsu.by*

У артыкуле распавядаецца пра паўсядзённы побыт і дыпламатычныя абавязкі супрацоўнікаў Пастаяннага прадстаўніцтва Беларускай ССР пры ААН на аснове дакументаў асабістага паходжання тых беларускіх пісьменнікаў, якія прымалі ўдзел у сесіях Генеральнай Асамблеі. Закранутыя такія аспекты, як распарадак дня дыпламатаў, прагулкі па Нью-Ёрку, арганізацыя прыёмаў, сустрэчы з прадстаўнікамі беларускай эміграцыі ў ЗША. Адлюстраваныя асабістыя ўражанні беларускіх літаратараў. Зробленая выснова пра тое, што напружаны графік работы на сесіях Генеральнай Асамблеі не дазваляў пісьменнікам паўнаўважна займацца творчай дзейнасцю.

Ключавыя словы: пісьменнік; паэт; дыпламатыя; Беларуская ССР; Арганізацыя Аб'яднаных Нацый; Генеральная Асамблея; «халодная вайна».

NOT ONLY SPEECHES: EVERYDAY LIFE OF THE BELARUSIAN WRITERS AT THE UN GENERAL ASSEMBLY SESSIONS

I. M. Aulasenka

Belarusian State University, Niezaliežnasci Avenue, 4, 220030, Minsk, Belarus

The article deals with the everyday life and diplomatic responsibilities of staff of the Permanent Mission of the Byelorussian Soviet Socialist Republic to the United Nations on the basis of the documents of a personal origin of the Belarusian writers who participated in the General Assembly sessions. Such issues, as a daily routine of diplomats, walking around New York, organization of receptions, as well as meetings with the representatives of the Belarusian emigration to the United States, are covered. Personal impressions of Belarusian writers are reflected. It is concluded that busy schedule of work at the General Assembly sessions did not allow the writers to be fully engaged in literary creativity.

Key words: writer; poet; literature; diplomacy; Byelorussian SSR; Organization of the United Nations; General Assembly; Cold War.

Звычайна праца дыпламата ацэньваецца па выступленнях, заявах ці падпісаных афіцыйных дакументах. Але выступленні не ахопліваюць усё багацце абавязкаў супрацоўнікаў дыпламатычнага ведамства і не даюць уяўлення пра штодзённае жыццё дыпламата. На запаўненне гэтага прабела і накіраваны гэты артыкул.

У склад дэлегацый Беларускай ССР на сесіі Генеральнай Асамблеі ААН рэгулярна ўключаліся пісьменнікі. За 46 гадоў (1945–1991 гг.) 29 беларускіх літаратараў у якасці паўнамоцных дэлегатаў пабывалі на 35 сесіях Генеральнай Асамблеі ААН, выступілі 85 разоў як у асобных камітэтах, так і на пленарных пасяджэннях. Двойчы літаратары ўключаліся ў склад дэлегацый у сярэдзіне 1940-х гг. у якасці карэспандэнтаў. Іх назіранні, уражанні адлюстраваны ў нарысах, дзённіках, мемуарах, лістах. Крыніцазнаўчая каштоўнасць гэтых дакументаў заключаецца ў тым, што яны дапамагаюць рэканструіраваць паўсядзённае жыццё беларускіх дыпламатаў, іх распарадак дня, штодзённыя абавязкі.

Дакументы пісьменнікаў даюць магчымасць азнаёміцца з умовамі пражывання беларускай дэлегацыі. Уласнае Пастаяннае прадстаўніцтва БССР пры ААН было адкрыта толькі ў 1958 г., у будынку Прадстаўніцтва СССР у Нью-Ёрку на 67-й стрыт. Але самі дэлегаты першапачаткова жылі не ў самім горадзе Нью-Ёрку, а ў прыгарадзе, у пасёлку Ойстэр-бэй, размешчаным на востраве Лонг-Айленд, на спецыяльнай дачы, што належала Пастаяннаму прадстаўніцтву СССР пры ААН. М.Ц. Лынькоў такім чынам апісваў свой побыт: «Жывем мы ... на дачы, больш чым за пяцьдзсят кіламетраў ад Нью-Ёрка, снедаем і вячэраем тут жа, на дачы, абедаем у горадзе, у нашым пастаянным прадстаўніцтве. ... На дачы ў нас свая, савецкая абстаноўка, свае людзі, сваё абслугоўванне, свая, савецкая кухня. Вечарамі па суботах і нядзелях ездзім на іншую нашу дачу – хвілінах у васемнаццаці ад нашай, дзе мы жывем, – глядзець кіно, свае, савецкія карціны» [5, с. 214–215]. З прычыны таго, што дача знаходзілася па-за межамі Нью-Ёрка, дэлегаты штодзённа некалькі гадзін праводзілі ў дарозе. М.Ц. Лынькоў неаднаразова ўзгадваў не толькі пра псіхалагічную, але і фізічную стомленасць ад штодзённых пераездаў з Пастаяннага прадстаўніцтва ў цэнтр горада і назад.

Лісты Максіма Танка даюць прадстаўленне пра штодзённы графік дэлегата: «Спаць кладземся не пазней першай гадзіны. Устаю у 7 раніцой, раблю гімнастыку, брыюся амаль кожны дзень. Можна спаць было б і пазней, бо ў ААН едем а палове 10-ай. Але я так прывык. Праўда, вельмі мала ходзім. Ёсць цудоўны парк, а гуляць тут, любавання ім зусім няма часу» [12, с. 513]. Такім чынам, большую частку дня

беларускія дэлегатy займаліся афіцыйнымі справамі – прысутнічалі на пленарных паседжаннях ці ў камітэтах. Рабочы дзень доўжыўся прыкладна да 5–6 гадзін вечара.

Вечарам літаратары звычайна прысутнічалі на прыёмах. «Гэта – тая ж дыпламатыя, толькі іншымі, неафіцыйнымі сродкамі, – пісаў А.І. Вярцінскі, – і, што сапраўды, гэтыя «застольныя» сродкі, можа быць, часам больш дзейсныя, чым афіцыйныя. Выступаючы з трыбуны, глядзяць у тэкст ці, калі адрываюцца ад яго, – некуды ў прастору, паверх галоў. На званай вячэры звяртаюцца непасрэдна адзін да другога, глядзяць адзін аднаму ў твар. Тут ужо ўступае ў дзеянне так званы чалавечы фактар, дае знаць энергія асабістага кантакту» [3, с. 299]. Пісьменнікі, як і іншыя члены беларускай дэлегацыі, прымалі ўдзел у арганізацыі прыёмаў ад імя БССР. Рыгор Барадулін, які наведаў Генеральную Асамблею ААН у 1984 г., узгадваў у дзённіках, што 19 лістапада беларуская дэлегацыя арганізавала кактэйль, які суправаджаўся паказам дзвюх дакументальных фільмаў, прысвечаных вызваленню Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў (у гэтым годзе якраз адзначалася 40-я гадавіна гэтай падзеі) [2, с. 175]. Галоўны прыём ад Беларускай ССР адбыўся 26 лістапада. На яго былі запрошаныя тагачасны Генеральны сакратар ААН Перэс дэ Куэльяр і Старшыня 39-й сесіі Генеральнай Асамблеі Пол Лусака. Асаблівае месца на апошнім прыёме было адведзена і нацыянальным беларускім стравам. «Самай большай папулярнасцю [карысталіся] дранікі, – адзначыў Барадулін у сваіх запісах. – Лепшай дыпламаткай – бульба. Прыйшла адсюль і нашай стала» [2, с. 184].

Апроч прыёмаў, што ладзіліся ад імя асобных краін, пад час Генеральнай Асамблеі праводзіліся канцэрты, прысвечаныя найбольш значным падзеям у гісторыі Арганізацыі: Дню Арганізацыі Аб'яднаных Нацый (24 кастрычніка), а таксама Дню правоў чалавека (10 снежня) [2, с. 136; 3, с. 301]. Тры савецкія дэлегацыі асабліваю ўвагу адводзілі святкаванню чарговай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Беларускія пісьменнікі выконвалі інфармацыйную і ідэалагічную ролю, выступаючы ва ўласным прафесійным амплуа. У прыватнасці, 5 лістапада 1954 г. М.Ц. Лынькоў прадставіў даклад аб 37-й гадавіне Кастрычніка перад супрацоўнікамі Прадстаўніцтва ААН [4, с. 123; 5, с. 260].

Апроч таго, на членаў дэлегацыі ўскладаліся і іншыя абавязкі. На прыкладзе дзейнасці П.Е. Панчанкі можна пабачыць, што яму, як і іншым членам дэлегацыі, было даручана рэгулярна набываць амерыканскае перыядычнае выданне – у яго выпадку часопіс «Лайф» [9, л. 2]. Акрамя таго, у план было ўнесена напісанне ім артыкула пра літаратуру і культуру Злучаных Штатаў [9, л. 10]. Дзённікавыя старонкі Р.І. Барадуліна сведчаць пра тое, што яму было даручана праглядаць часопіс

«Тайм» [2, с. 82–197]. Письменнікі часам выступалі перад супрацоўнікамі прадстаўніцтва з дакладамі аб уласных творчых здабытках ці аб развіцці савецкай літаратуры. Так, 21 лістапада 1953 г., пад час VIII сесіі, М.Ц. Лынькоў прачытаў урыўкі з рамана «Векапомныя дні» перад работнікамі Прадстаўніцтва СССР пры ААН [4, с. 121]. А 7 снежня 1954 г. ён выступіў з расказам аб савецкай літаратуры перад супрацоўнікамі Прадстаўніцтва ААН [4, с. 123]. 15 лістапада 1984 г. Р.І. Барадулін выступаў на Дні Беларусі у клубе рускай кнігі Сакратарыяту ААН. Была арганізаваная фотавыстава. Паэт засведчыў тое, што на мерапрыемства заходзілі мігранты ці тыя амерыканцы, у якіх бацькі былі родам з Беларусі; часам – прадстаўнікі і іншых нацый. «Французы цікавіліся, адкуль беларуская мова, як даўно, – пісаў у дзённіку паэт. – Што можна чытаць, у арыгінале спачатку» [2, с. 172].

Свабодны час у членаў дэлегацыі прыходзіўся ў выхадныя дні. Яны бывалі ў горадзе, у кіно, у Цэнтральным гарадскім парку. М. Танк паведамляў пра тое, як яны хацелі схадзіць на фільм С. Кубрыка «Спартак» ці У. Уайлера «Бен-Гур», але пашкадавалі грошай. Затое давялося схадзіць на фільм «Голья і грэшныя», дзе, па словах паэта, «не было ні голых, ні грэшнікаў і ніякага сэнсу» [11, с. 51]. У сваім дзённіку М.Ц. Лынькоў паведамляў, як пад час устаноўчай сан-францускай канферэнцыі 1945 г. схадзіў у кіно, але сур'ёзнай праблемай для яго аказалася няведанне англійскай мовы: «Вечарам з Жэбракам зайшлі ў кіно. Глядзелі дзве карціны, нічога не зразумелі і стаміўшыся пашлі да хаты. Дарэмна зглумілі па 85 сэнтаў». Разам з тым, у гэтым дакуменце пісьменнік адзначыў вольныя амерыканскія нормы грамадскіх паводзін у кінатэатры, незвычайныя для савецкага чалавека: «У кіно ўваход і выхад у любую хвіліну. У зале ўвесь час гарыць чырвоны свет. Кураць. Закладваюць ногі на пярэднюю спінку, бесцарамонна абдымаюць суседку (матросы)» [7, л. 11].

Тым не менш, свабода руху на амерыканскай зямлі для членаў беларускай дэлегацыі была абмежаваная. Гэта быў час «халоднай вайны», і ва ўмовах антысавецкіх настройў кіраўніцтва дэлегацыі імкнулася пільна кантраляваць кантакты дэлегатаў з мясцовым насельніцтвам. Характэрным выглядае адно з рашэнняў нарады членаў беларускай дэлегацыі пад час 19-й сесіі Генеральнай Асамблеі ў 1964 г.: «Аб прагулках. Прымаючы да увагі магчымасць правакацый, катэгарычна забараніць хадзіць па горадзе па адным. Тав. Максімаву Л.І. прадумаць пытанне аб прымацаванні членаў дэлегацыі, якія ведаюць англійскую мову, да астатніх членаў дэлегацыі» [8, л. 59].

Але ў членаў беларускай дэлегацыі штогод з'яўлялася магчымасць прыняць удзел у арганізаваных экскурсіях у іншыя гарады Злучаных

Штатаў. Так, многія пісьменнікі ездзілі ў амерыканскую сталіцу – горад Вашынгтон, наведвалі Белы Дом – рэзідэнцыю прэзідэнтаў ЗША, Капітолій – будынак Кангрэса ЗША, Арлінгтонскія могілкі, маёнтак Ф.Д. Рузвельта. Пабываўшы ў Вашынгтоне 15–16 кастрычніка 1982 г., А.І. Адамовіч занатаваў у дзённіку: «Горад «пад Еўропу» – увесь, і ў Белым Доме – падражанне Луўрам, маленькі Луўрык. ... Нью-Ёрк – вось гэта сама Амерыка, быццам эксперымент чалавецтва – заўтрашняга дня, на сумяшчальнасць людзей. Ды і ўся Амерыка, гістарычна, такі эксперымент» [1, с. 36]. Пісьменнікі бывалі на Ніягарскім вадаспадзе на мяжы ЗША і Канады [1, с. 36; 2, с. 144–145], а таксама ў першай сталіцы Злучаных Штатаў – Філадэльфіі, дзе наведвалі Музей Радэна і Музей мастацтва [2, с. 153–154].

Традыцыйна пісьменнікі пад час сесіі сустракаліся з прадстаўнікамі беларускай дыяспары ў Злучаных Штатах. У ЗША пражывала даволі шматлікая група выхадцаў з беларускіх зямель, якія мігрыравалі ў Амерыку ці ў дарэвалюцыйны перыяд, ці ў 1920-я гг. з тэрыторыі Заходняй Беларусі. Упершыню сярод беларускіх пісьменнікаў у такой сустрэчы прыняў удзел М.Ц. Лынькоў яшчэ пад час сан-францыскай канферэнцыі 1945 г. Гэтай сустрэчы ён прысвяціў асобны артыкул на старонках газеты «Звязда» [6, с. 4]. Дакументы беларускіх пісьменнікаў сведчаць, што мігранты з беларускімі каранямі праяўлялі цікавасць да навін з Беларускай ССР і наведвалі мерапрыемствы, арганізаваныя пастаянным прадстаўніцтвам рэспублікі пры ААН. Нягледзячы на крытычны тон у дачыненні да самой з’явы эміграцыі, адлюстраваны ў нарысах беларускіх пісьменнікаў (К. Ц. Кірэнкі, Б. І. Сачанкі), пазней гэтыя візіты сталі штуршком для вывучэння як культуры беларускай дыяспары, так і лёсу беларускіх эмігрантаў. Нярэдка беларускія літаратары імкнуліся скарыстацца магчымасцю і бліжэй пазнаёміцца з творамі сваіх калег-літаратараў беларускага замежжа ў ЗША. Паводле сведчання Э.М. Скобелева, П. Ф. Глебка пасля прыезда з чарговай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН прывёз цэлы чамадан эмігранцкай літаратуры [3, с. 28]. На мяжы 1980-х – 1990-х гг. Б.І. Сачанка напісаў асобную кнігу «Беларуская эміграцыя» [10].

Такім чынам, менавіта паўсядзённыя ўражанні пісьменнікаў ляглі ў аснову як апублікаваных вершаў, нарысаў, так і прыватных дакументаў – дзённіках, эсэ, мемуарах. З гэтых крыніц можна пачарпнуць інфармацыю аб штодзённым жыцці і абавязках супрацоўніка дыпламатычнага прадстаўніцтва. Між тым, варта адзначыць, што ажыццяўляць творчую дзейнасць было не так проста: штодзённы графік дэлегатаў быў падрабязна рэгламентаваны. Значны час адымалі паседжанні ў камітэтах, удзел у разнастайных прыёмах ад імя іншых дзяржаў, удзел у

падтрыхтоўцы прыёмаў ад імя Беларускай ССР, а таксама напісанне і рэдагаванне ўласных выступленняў. Менавіта таму шэраг літаратараў, як І.П. Шамякін, скардзіліся на страту творчага натхнення за мяжой. Іншыя паэты, як М. Танк ці П.Е. Панчанка, усё ж паспявалі запісваць асобныя вершы. У А. М. Адамовіча менавіта пад час знаходжання на сесіі Генеральнай Асамблеі ААН канчаткова сфарміравалася задумка твора пра ядзерны апакаліпсіс, якая была ўвасоблена ў аповесці «Апошняя пастараль». Цэлы шэраг паэтаў і празаікаў, вярнуўшыся з трохмесячнай камандзіроўкі, узбагацілі сваю творчую спадчыну нарысамі, вершамі аповесцямі пра асаблівасці амерыканскага стылю жыцця.

БІБЛІАГРАФІЧНЫ СПІС

1. Адамовіч А. М. Записные книжки разных лет // Нёман. 1998. №1.
2. Барадулін Р. І. Дзённікі і запісы. Вып. 4 : 1983–1988. Мінск: Кнігазбор, 2017.
3. Вярцінскі А. І. Нью-Йоркская сірэна: публіцыст. нататкі. Мінск: Мастацкая літаратура, 1987.
4. Кенька М. П. Міхась Лынькоў: Летапіс жыцця і творчасці. Мінск: Універсітэцкае, 1987.
5. Лынькоў М. Ц. Збор твораў. Т. 8: Пісьмы, 1935–1975. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985.
6. Лынькоў М. Ц. Работа беларускай дэлегацыі на канферэнцыі ў Сан-Францыска // Звязда. №96.
7. Лынькоў М. Ц. Дзённік «Мінск-Сан-Францыска» (1945 г.) // БДАМЛМ. Ф. 191. Воп. 1. Спр. 200.
8. Протокол №1 совещания членов делегации БССР на XIX сессии Генеральной Ассамблеи ООН (3/XII-1964 г.) // НАРБ. Ф. 907. Воп. 1. Спр. 731.
9. Протоколы №1–7 совещания делегации БССР на XIII сессии Генеральной Ассамблеи (14 сентября – 15 ноября 1958 г.) // НАРБ. Ф. 315. Воп. 1. Спр. 312.
10. Сачанка Б. І. Беларуская эміграцыя. Мінск : Рэдакцыя газеты “Голас Радзімы”, 1991.
11. Танк М. Збор твораў. Т. 10 : Дзённікі (1960–1994). Мінск: Беларуская навука, 2010.
12. Танк М. Збор твораў. Т. 12: Лісты. Мінск: Беларуская навука, 2011.

УРЕГУЛИРОВАНИЕ КИТАЙСКО-КАЗАХСТАНСКОГО ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО СПОРА И ЕГО ИСТОРИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ

Ду Цзюань

*Белорусский государственный университет,
пр. Независимости, 4, 2200030, г. Минск, Беларусь, 48488353@qq.com*

В статье рассматриваются основные аспекты урегулирования территориального спора между Китайской Народной Республикой и Республикой Казахстан в